

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

BADK.DPK.133.14.2018
P9-06/18 MK

Warszawa, dnia 2 marca 2018 r.

Nr: 30593/7	Data wpływu petycji 14 lutego 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 1 marca 2018 r.

UCHWAŁA OKOLICZNOŚCIOWA

W SPRAWIE UPAMIĘTNIENIA
PODZIEMNEGO PAŃSTWA POLSKIEGO,
POLAKÓW ORAZ OSÓB RÓŻNYCH NARODOWOŚCI
RATUJĄCYCH NARÓD ŻYDOWSKI PRZED NIEMIECKĄ ZAGŁADĄ
PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Maciej Wojewódka.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę uchwałodawczą w sprawie wyrażenia:

– hołdu i uznania dla Polskiego Państwa Podziemnego, Polaków oraz obywateli zamieszkujących obszar państwa polskiego podczas okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej, w tym obywateli innych państw, którzy ratowali Żydów przed zagładą z narażeniem własnego życia;

– potępienia wobec haniebnej i zbrodniczej postawy osób, które wspomagały niemieckie, nazistowskie zbrodnie prowadzące do eksterminacji Narodu Żydowskiego na terenie okupowanej Polski i Europy, podczas II wojny światowej;

– sprzeciwu wobec wszelkich objawów antysemityzmu i postaw antysemitycznych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji podkreśla, że podjęcie przez Senat uchwały okolicznościowej będzie wsparciem dla prawidłowo prowadzonej polskiej polityki historycznej i wizerunkowej oraz wyrażeniem hołdu dla społeczności, która była celem barbarzyńskich ataków i bestialstwa ze strony III Rzeszy, w czasie II wojny światowej. Ponadto pomoże rozwiązać obawy osób, które przeżyły Holokaust, że przywoływane przez nich doświadczenia i odczucia z tego okresu, nie zostaną wykorzystane do działań prowadzonych przeciwko Polsce.

W opinii autora petycji, uchwała może pozytywnie wpłynąć na relacje Polski z Izraelem i Stanami Zjednoczonymi.

W uzupełnieniu do petycji, autor przesłał kopię pisma Ministerstwa Spraw Zagranicznych, z dnia 6 lutego 2018 r., z podziękowaniem za (jego) propozycje działań administracji rządowej w kontekście relacji polsko-izraelskich i polsko-żydowskich.

STAN PRAWNY:

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie uczczenia pamięci Polaków ratujących Żydów w czasie II wojny światowej (M. P. z 2009 r. Nr 22, poz. 277) podjęta w sześćdziesiątą piątą rocznicę śmierci Józefa i Wiktorii Ulmów z Markowej na Podkarpaciu, którzy za ukrywanie ośmiu obywateli polskich narodowości żydowskiej z rodzin Szallów i Goldmanów zginęli wraz z nimi i siedmiorgiem dzieci, w tym jednym nienarodzonym, w dniu 24 marca 1944 roku z rąk niemieckiej żandarmerii. Senat Rzeczypospolitej Polskiej oddał cześć wszystkim Polakom, którzy ratowali Żydów podczas II wojny światowej.

W uchwale podkreślono, że w Polsce uratowano ok. 60 tysięcy bliźnich, którzy byli naszymi rodakami, chociaż różnili się od nas wiarą, językiem, obyczajami czy szczególnie przywiązaniem do tradycji przodków. *„Żaden naród – jak powiedział Arnold Mostowicz – nie złożył na ołtarzu pomocy Żydom takiej hekatomby ofiar jak Polacy, bowiem w wielu krajach okupowanych pomoc ta nie niosła ze sobą takiego ryzyka”*.

Senat RP zwrócił się do społeczeństwa i instytucji państwa polskiego o uznanie czynów rodziny Ulmów, Ireny Gut, Ireny Sendler, Henryka Sławika i wielu innych Sprawiedliwych za zasługujące na szczególną pamięć i miejsce w świadomości Polaków.

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 sierpnia 2010 r. w sprawie uczczenia pamięci żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego (M. P. z 2010 r. Nr 59, poz. 776) jest wyrazem oddania hołdu i czci tym wszystkim, którzy w czasie okupacji hitlerowskiej i opresji sowieckiej, a następnie w latach terroru komunistycznego nie tracąc nadziei walczyli o wolną Polskę. W uchwale wspomina się i podkreśla zachowanie w pamięci pierwszych organizacji konspiracyjnych: Służby Zwycięstwu Polski przekształconej w Związek Walki Zbrojnej (przemianowany w 1942 r. na Armię Krajową), Batalionów Chłopskich, Narodowych Sił Zbrojnych czy Narodowej Organizacji Wojskowej.

W uchwale podkreślono, że „Żołnierze Polski Podziemnej przypominali narodowi o jego prawie do życia w wolności i godności oraz podtrzymywali wolę oporu. Swym istnieniem i działaniem zaświadczały, że prawdziwe są słowa *„być zwyciężonym i nie ulec, to zwycięstwo.”*

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 marca 2016 r. towarzysząca otwarciu Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej (M. P. z 2016 r. poz. 284) stanowi rodzaj hołdu dla wszystkich rodaków, którzy z narażeniem życia ratowali Żydów skazanych na zagładę, a szczególnie tych, którzy w odwecie za udzieloną pomoc zginęli z rąk niemieckiego okupanta. Hołd dla sprawiedliwych Polaków jest jednocześnie wyraźnym przypomnieniem całemu światu, że w odróżnieniu od okupowanej Zachodniej Europy na ziemiach polskich za najmniejszą pomoc Żydom groziła kara śmierci. W uchwale wyrażono: *„... nadzieję, że muzeum w Markowej będzie inspirowało władze państwowe i samorządowe do dalszego upamiętniania czynów dokonanych przez Polaków ratujących Żydów i propagowania tej wiedzy także poza granicami Polski. Niemieccy okupanci niszczyli wówczas państwowość i kulturę polską, mordowali kadry przywódcze, stosowali terror i popełniali zbrodnie na ludności cywilnej. Ponadto Żydzi byli całkowicie eliminowani z życia gospodarczego, izolowani od społeczeństwa, następnie zamykani w gettach i mordowani.”*

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznał, że „*pamięć o Polakach ratujących Żydów winna stanowić ważną część edukacji publicznej. Wyraził także przekonanie, że będzie ona kultywowana nie tylko w nowo otwartym Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej, ale również w innych placówkach państwowych i samorządowych, w szczególności muzealnych i oświatowych oraz przez organizacje społeczne*”.

PRACE LEGISLACYJNE:

Prezydencki projekt ustawy o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej (druk sejmowy nr 1947) zawiera zapis: wprowadza się w dniu 17 marca święto państwowe – Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej. Data jest symboliczna i nawiązuje do otwarcia Muzeum w Markowej, pierwszego miejsca związanego z dokumentowaniem pomocy niesionej Żydom przez Polaków, w czasie okupacji niemieckiej.

W uzasadnieniu projektu przywołano wydarzenia z II wojny światowej związane z prowadzoną przez III Rzeszę polityką eksterminacyjną realizowaną wobec obywateli okupowanej Rzeczypospolitej, w szczególności Żydów, w ramach której Holokaust pochłonął miliony niewinnych ofiar. W tej przerażającej historii przypomina się przypadki ocalenia żydowskich mężczyzn, kobiet i dzieci, o których zdecydowała odwaga i determinacja Polaków ryzykujących życiem swoim i własnych rodzin, by ochronić jak najwięcej ludzkich istnień.

Projekt ustawy 12 października 2017 r. wpłynął do Sejmu, 25 października 2017 r. został skierowany do pierwszego czytania w Komisji Kultury i Środków Przekazu. Komisja rozpatrywała projekt na 2 posiedzeniach i przygotowała sprawozdanie (druk sejmowy nr 2020), w którym zaproponowała:

– zmianę tytułu ustawy na: „Ustawa o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką”;

– doprecyzowanie zapisu preambuły i nadanie jej brzmienia: „W hołdzie Polakom – bohaterom, którzy w akcie heroicznej odwagi, niebywałego męstwa, współczucia i solidarności międzyludzkiej, wierni najwyższym wartościom etycznym, nakazom chrześcijańskiego miłosierdzia oraz etosowi suwerennej Polski, Rzeczypospolitej Przyjaciół ratowali swoich żydowskich bliźnich od Zagłady zaplanowanej i realizowanej przez niemieckich okupantów”;

– zmianę terminu proponowanego święta narodowego na 24 marca.

Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu czeka na rozpatrzenie przez Sejm.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

W Senacie VII kadencji rozpatrzona była petycja (P-13/09) z 2 grudnia 2009 r. w sprawie podjęcia uchwały okolicznościowej w celu złożenia hołdu żołnierzom Polskiego Państwa Podziemnego, walczącym o wolną i demokratyczną Polskę, prześladowanym, aresztowanym i skazanym w latach 1944-1956 za działalność w szeregach Armii Krajowej.

W uzasadnieniu petycji autor podniósł fakt, że po II wojnie światowej za przynależność do Armii Krajowej wielu polskich obywateli zostało skazanych wyrokami sądowymi, wydanymi w imieniu PRL-u, na dotkliwe kary, łącznie z karą śmierci. Niektóre wyroki nie zostały uchylone, żyjący jeszcze żołnierze AK muszą wytaczać indywidualne procesy o unieważnienie wyroków z lat 40. i 50.

Autor petycji uznał, że Senat RP powinien złożyć hołd Żołnierzom AK, zwłaszcza tym, którzy zostali zamordowani, z wyrokiem lub bez wyroku, za działalność w jej szeregach.

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji rozpatrzyła petycję i złożyła do Marszałka Senatu projekt uchwały w sprawie uczczenia pamięci żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego (...) (druk senacki nr 877).

Projekt uchwały miał na celu złożenie hołdu żołnierzom Polskiego Państwa Podziemnego, walczącym o wolną i demokratyczną Polskę, wykonującym rozkazy legalnego rządu na uchodźstwie, prześladowanym, aresztowanym i skazanym w latach 1944-1956 za działalność w szeregach AK. W projekcie podkreślono, że wiedza o losach żołnierzy Armii Krajowej jest niedostateczna. Senatorowie uznali, że mimo oddawania hołdu w różnych aktach prawnych (ordery, odznaczenia, dochodzenie zadośćuczynienia za doznane krzywdy oraz przyznanie odszkodowania) należy uczcić ich pamięć także w uchwale Senatu.

Senat RP 12 sierpnia 2010 r. podjął uchwałę w sprawie uczczenia pamięci żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego (M. P. z 2010 r. Nr 59, poz. 776) (patrz: stan prawny s. 3).

INFORMACJE DODATKOWE:

W 1939 r. Rzeczpospolita utraciła niepodległość za sprawą agresji nazistowskich Niemiec i Rosji sowieckiej. Blisko połowa terytorium Polski znalazła się pod okupacją hitlerowską. Niemcy stworzyli fabryki śmierci i rozpoczęli Holokaust – najstraszliwszą zbrodnię w dziejach ludzkości. Na okupowanych ziemiach polskich, za wszelką pomoc udzielaną Żydom wykonywana była kara śmierci. Jednak obywatele Rzeczypospolitej, z narażeniem życia własnego oraz osób im bliskich, podejmowali ryzyko i ratowali Żydów przed śmiercią. W opinii historyków zalicza się ich do grona najwybitniejszych bohaterów czasu wojny, na równi z żołnierzami Armii Krajowej i wszystkimi członkami konspiracji, którzy poprzez walkę zbrojną i tajną działalność cywilną przeciwstawiali się okupantom.

Pomoc uwięzionym w gettach oraz ukrywającym się poza nimi udzielana była również przez Radę Pomocy Żydom przy Delegaturze Rządu na Kraj kryptonim „Żegota”. Jej działaczki Zofia Kossak i Irena Sendler, we współpracy ze świeckimi i zakonnymi zakładami opiekuńczymi, ocaliły kilka tysięcy żydowskich dzieci. Polacy ratujący Żydów, przeciwstawiali się hitlerowskiemu barbarzyństwu, broniąc elementarnych praw ludzkich tj. prawa do życia, godności i wolności. Za tę heroiczną postawę i wzajemną solidarność zarówno ukrywający się, jak i ukrywani często płacili najwyższą cenę.

W 2016 r. w Markowej, z inicjatywy władz lokalnych i społeczności Podkarpacia, otwarte zostało Muzeum Polaków ratujących Żydów imienia Rodziny Ulmów, którego misją jest przywracanie pamięci o Polakach, którzy nieśli pomoc żydowskim współobywatelom.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz